kend, mis on leitud Saare kl Hansu tl maalt; 3) kustki Väike-Konguta st leitud vasarkirve teraosa.

Raua-aja kalmeid on arvatavasti järgmised vared: 1) Vihavu kl Laari Antsu tl maal, talust umb. 1/4 km idas; 2) Nasja kl Ermatsi tl põllul, talust 1/2 km läänes, niinim. „Varrete" nime all tuntud; 3, 4) Nasja kl Jaasi tl põllul, talust 1/4 km läänes 2 varet; võimalik on, et ka 5) Lembevere kl Päeva tl põllul olev kalme on eelajalooline; E. Rahva Muuseumis on pronksist asju, mis võivad olla siit pärit.

Varemast rauа-ajast on pärit Ulila mõisas aiatöö juures 1875. a. leitud rooma raha.

Nooremast raua-ajast on järgmised leiud: 1) araabia raha kustki Puhja kihelkonnast; 2) hoburaud-sõlg Konguta valla Andrese tl maalt; 3) tuluseraud, 3 odaotsa, kirves jne. kustki Konguta vallamaja lähedalt.

Maalinn: Siidri linnamägi, 1/2 km Kavilda vene kirikust, preestri põllus.

Ajalt ebamääraseist muinasjäänuseist olgu mainitud 2 ohvrikivi aukudega: 1) Puhja kl Juraku tl põllus, umb. 1 km talust idas, 7 auguga; 2) Tännasilma kl Tatriku tl heinamaal.

Ka näidatakse Katku kalmet (Reenu talu juures) ja Põhjasõja aegseid kabeleid (Juhu talu Nasjas). Kavilda lossist ehk Siidri linnast on vähene kivivare järele jäänud, mis aga rohkete muinasjuttudega seotud. Puhja kiriku ümber olevas vanas matusepaigas leidub ka mõni paarisaja-aastase eestikeelse pealkirjaga hauakivi. Aineline vanavara (riided jne.) on linna mõjul juba ammu hääbunud.

Mõisad. Vana-Kavilda mõisa (saksa k. Alt-Cawelecht), kirikust 3 km ida pool. Oli juba 14. aastasajal Tiesenhausen'ite soo omandus. Poola ajal muutis Stefan Bathory mõisa kuninglikuks majandusmõisaks, aga Sigismund III andis ta Tiesenhausen'itele 1588. a. tagasi. Gustav Adolf annab mõisa Sparre'le. 1655. a. on mõisapidajaiks Flemming'id. Langes reduktsiooni alla; sest ajast riigile jäänudki. Plaanistati ja jagati juba 1868. a. väikekohtadeks.

Uue-Kavilda mõisa (saksa k. Neu-Cawelecht), kirikust 3 km kirde pool. On osa end. Kavilda mõisast. Samuti kui Vana-Kavilda riigile läinud, plaanistatud ja jagatud.

Suure-Konguta mõisa (saksa k. Gross-Congota, endine Kongota = Kongethal), kirikust 14 km lõuna poole. Kuulus juba 13. aastasajal Tiesenhausen'ite soole, kes Konguta lossi 1260. aastal on ehitanud. Jäi neile 16. aastasaja keskpaigani. Gustav Adolf annab mõisa Sparre'dele. On 1655. aastast peale Flemming'ite käes, kelt ta v. Loewenstern'idele läks. Langes reduktsiooni alla. Katariina II annab mõisa 1791. a. v. Greig'idele, kelle kätte ta selle jätab kuni 1835. a. Pärast seda mitmete käes. Võõrandati Ungern-Sternberg'idelt. Plaanistati ühes juurdekuuluva Pommeri karjamõisaga 1922. a., kuna Palu karjamõisa varemini kanditaludeks tehti ja hiljemini ära müüdi. Käo mõisa on aga endisele omanikule jäänud. — Härrastemaja kahekordne kiviehitus.